

QUESTIO TERTIA.

AD ILLA VERBA :

Classem quoque fecit rex Salomon in Asiongaber, etc. III Regum IX.

An Salomon Hispanico auro ditior, quam Palæstino?

I. Felicitatem Salomonis innumera prope illustrarunt monumenta, quæ si expendi deberent universa, neque mihi ad dicendum verba sufficerent, neque vobis ad audiendum patientia superesset. Unum seligo e multis auctoritate gravius, enarratione jucundius, vestra denique spectatissima præsentia, ut spero, non indignius, ac in nostræ Hispaniæ laudem et excellentiam magnificentius. Illa se mihi offert classis, quæ divina testante Scriptura, singulis tribus annis navigabat in Ophir, et in Tharsis, unde præcipua auri, et argenti vis afferebatur Salomoni, et in varios, atque incredibiles tanti regis apparatus, et deliciarum omnium exuberantiam, pretiosissima ligna thyina, elephantorum dentes, eburque candidissimum, denique pavones, et simiæ, multaque id generis quasi ad naturæ lusum, et risum efformata, ne quid in tantæ fortunæ splendore deesset, longinqua illa, nec minus difficili navigatione advehebantur. Sed certe quanta tunc arduæ illius navigationis difficultas, quantique labores in ejus executione consumpti sunt, tanta nunc sacris interpretibus in illa explicanda, et intelligenda est caligo, et difficultatum procella dissonuit, ut non temere dixerim difficiliorem nunc ad explicandum navigationem illam esse redditam, quam tunc

ad verificandum. Pendet fere tota quæstio, et controversiæ nodus ex illa celebratissima disputatione, ubi nam fuerit Ophir, et Tharsis, quo Salomonica classis adnavigabat? Hoc enim si eviderimus, Hispaniam nostram fuisse, amœnior inde, et speciosior erit navigatio ad plures alias quæstiones dissolvendas de magnitudine divitiarum, de auri multitudine, et gemmarum pretio, quæ Salomoni ex proventu tantæ classis accrescebant, ut ostendamus majorem fere divitiarum ejus gloriam, et magnitudinem ex Hispania, ut ex communi divitiarum matre dimanasse.

II. Hujus igitur quæstionis illustratio, ut clarior, et explicatior reddi possit, et inter densiores obscuritatum nebulas irradiare, ad tria præcipua capita totam reduco. In prima parte statuum probabilissimam esse sententiam auctorum affirmantium Tharsis illud, quo Salomonica classis navigabat, fuisse antiquam Hispaniæ Tartessum, celebratissimum mercatorum, et auctorum apud veteres emporium. In secunda discutiemus quam probabilitatem habeat nuperrima quædam sententia affirmans regionem Ophir, etiam ad Hispaniam pertinuisse, quæ fundamentum præcipuum accepit ex verbis Flavii Dextri, in chronico ad annum Christi 66, ubi inquit: « Ratem in Lusitania oppidum Bracha-

rorum esse in regione Ophirina a nepotibus Ophir illic appulsis nomen hoc obtinente. » In tertia tandem magnitudinem divitiarum ex classibus istis a Salomone accumulata excessisse eam, quæ ex hæreditarii regni tributis, et proventibus colligi poterat, perspicue ostendimus, unde tota controversiæ resolutio manifeste poterit terminari.

III. Ante omnia ut primæ quæstionis enodationem tradamus, verba ipsa Scripturæ præmitto, quibus navigatio ista Salomonis, et in Ophir, et in Tharsis enarratur deducta, ut exinde de utroque loco disputationis consurgat velitatio. Sic ergo de classe ista Salomonis habetur III Reg. IX, §. XXVI: *Classem quoque facit rex Salomon in Asiongaber, quæ est juxta Alatih in littore maris rubri in terra Idumææ, etc. Qui cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum detulerunt ad regem Salomonem.* Sequenti vero c. X sic dicitur de abundantia auri, et argenti in regno Salomonis: *Non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis, quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibant in Tharsis, deferens inde aurum, et argentum, et dentes elephantorum, et simias, et pavos.* Eodem fere tenore verborum de classe ista loquitur liber secundus Paralipomenon, in uno loco, scilicet c. VIII dicens, quod: *In Asiongaber ad aram maris rubri in terra Edon, classis Salomonis cum servis, et navibus Hiram navigabat in Ophir.* In alio autem loco, scilicet, c. IX dicitur, quod: *Naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram semel in annis tribus, et deferbant inde aurum, et argentum, et ebur, et simias, et pavos.* Nec dissimili modo loquitur Scriptura de classe Josaphat, qui eandem Salomonis navi-

gationem tentavit, sed perficere non potuit, nunc vocans Ophir, nunc Tharsis, locum quo classem mittendam paravit. Si enim inquit III Reg. XXII, §. XLIX: *Rex vero Josaphat fecerat classes in mari quæ navigarent in Ophir propter aurum, et ire non potuerunt, quia contractæ sunt in Asiongaber.* At vero II Paralipomenon XXII, de eadem classe dicitur: *Et particeps fuit ut facerent naves, quæ irent in Tharsis, feceruntque classem in Asiongaber.* Et infra: *Contractæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.*

IV. Qui verba ista attento pondere libraverit, non mediocriter sibi persuadere poterit Scripturam pro eadem reputasse navigationem illam Tharsensem, et Ophirinam, aut etiam eundem locum, et navigationis emporium, nunc Tharsis, nunc Ophir appellatum. Permovit ea res nonnullos, nec infirmi subsellii auctores ad affirmandum re vera pro eodem accipi in his locis Scripturæ, Tharsis, et Ophir; sed quia pro constanti reputant Ophirinam regionem in orientalem Indiam esse relegandam, eo quoque Tharsis collocandum esse decernunt. Hi sunt inter alios Barrerius in sua Ophira; Acosta lib. I, c. XIII; Barradas lib. V concordiæ, cap. XI; Villalpando tom. II in Ezechielem; Malvenda lib. III de antichristo, c. XIX; Bozius de signis Ecclesiæ, lib. XX, c. III. Alii e contra, cum nomine Tharsis intelligant occidentalem regionem, sive Africam, sive Carthaginem, sive Hispaniam, eo quoque tentant reducere Ophir, et ab orientali plaga in occidentalem transferre. Multos autem, et nobiles scriptores Tharsis in Hispania collocasse, statim recensimus.

V. Alii utrumque suo loco reponunt, et Ophir in oriente, et Tharsis in occidente, sed ad salvandam ve-

ritatem Scripturæ, mirum quo circuitu, quo siderum æfflatu, quo ventorum spiritu classem istam deducant. Quidam insana navigatione orientem occidenti conjungunt, et a littore Arabici sinus, seu rubri maris solvisse naves Salomonis enarrant, et ad orientalem Ophir per oceanum Indicum, vel Æthiopicum appulisse, inde vero per promontorium Bonæ spei toto Oceano Africano, et Atlantico emenso tandem in Hispaniam advenisse, quæ Tharsis nomine, antiquam significat Tartessum nobile Boeticæ provinciæ emporium, inde vero iterum auro, argentoque onustas, in Palæstinam remeasse. Ita Pineda lib. IV de rebus Salomonis, cap. V, VI et XV, objectione III. Denique alii, tam longæ, et inusitæ navigationis tædio convicti, in duas commodiori usu dividerunt, duasque classes Salomonem ædificasse existimarunt; alteram quæ per mare Mediterraneum in occidentalem regionem, sive Carthaginem, sive Hispaniam navigaret, alteram quæ ex mari Rubro in orientalem oceanum, et Indicas regiones, ad Ophir tandem deferretur, indeque aurum in magna copia effossum ad eundem portum adveheret unde solverat. Ita Ribera super caput primum, Jonæ, num. XIII discurret, quem alii sequuntur.

VI. Ut autem in tam difficili, et longa navigatione portum aliquem disputatio nostra tenere possit, probabilissimum mihi videtur inter plures, ac dissidentes tam antiquorum patrum, quam recentiorum interpretum opiniones, Tharsis inquam Salomonis classis navigabat, fuisse Hispaniæ Tartessum, et jam ab illis antiquissimis temporibus ambiisse Salomonem Hispanicum aurum; vehemensque, nec parum mihi fundata suspicio est circa tempora Salomonis, vel paulo ante cœ-

nisse Phœnices, et Tyrios navigationibus suis Hispaniam frequentare auro illius, ac metallorum feracitate illectos, indeque Salomonem regis Tyrionum Hiram amicissimum occasionem arripuisse præparandi, ac mittendi classem, quæ tantam sibi auri, et argenti copiam in Hispania reveheret, quanta in nullis regnis visa sit. Et quidem apud antiquos patres de loco Tharsis, non modicam fuisse controversiam S. Augustinus enarratione in Psalmum XLVII, refert exponens illa verba psalmistæ: *In spiritu vehementi conteres naves Tharsis*: « Tharsis, inquit, civitatem quæsierunt docti, hoc est, quænam civitas hoc nomine significaretur, et aliquibus visum est Ciliciam dictam esse Tharsis, ex eo quod metropolis ejus Tharsis dicitur, de qua civitate erat etiam Paulus Apostolus natus in Tharso Ciliciæ. Aliqui autem eam Carthaginem intellexerunt, fortassis aliquando ita nominatam, aut aliqua locutione ita significatam. Namque apud prophetam Isaiam sic invenitur: *Ululate navis Carthaginis*. Apud Ezechielem autem a diversis interpretibus, ab aliis Carthago, ab aliis Tharsis interpretata est, et hoc diversitate interpretum positum potest intelligi hanc appellari Tharsum, quæ Carthago dicebatur. Manifestum est autem quod primordia regni Carthaginis, navibus floruerunt, et ita floruerunt ut inter cæteras gentes excelleret negotiationibus, et navigationibus.» Hucusque Augustinus.

VII. Eamdem controversiam diversis locis versat S. Hieronymus, et de ea integram epistolam scripsit ad Marcellam, quæ est epistola ejus cxxxiii, ubi vehementer miratur Rhæticium Augustodonensem episcopum virum eloquentem in commentariis ad Cantica canticorum Tharsis urbem putasse Tar-

sum, in qua Paulus Apostolus natus sit. Ad illam vero quæstionem sibi a Marcella propositam, si Tharsis lapis chrysolithus sit, aut hyacinthus, quare Jonas propheta Tharsis ire velle dicatur, et Salomon, et Josaphat in Regnorum libris naves habuerint, quæ de Tharsis solitæ sint exercere commercia, respondet Hieronymus homonymum esse vocabulum Tharsis, seu æquivocum quod et Indiæ regio ita appelletur, et ipsum mare, quia cæruleum sit, et sæpe solis radiis percussum, colorem supradictorum lapidum trahat. Cæterum correxisse videtur Hieronymus ea, quæ hic junior scripserat de significatione Tharsis pro Indiæ regione, cum explanans verba illa capite II Isaiæ: *Et dies Domini super omnes naves Tharsis*: « Josephus, inquit, Tharsis, urbem Ciliciæ Tharsum arbitratur; alii regionem putant Indiæ; et hoc nomen etiam de duodecim gemmis lapidem appellari, qui apud nos vocatur chrysolithus ob marini coloris similitudinem. Melius autem est Tharsis, vel mare, vel pelagus absolute accipere, neque enim Jonas de Joppe navigans, ad Indiam poterat pervenire ad quam illo mari non potest navigari.» Denique inferius illud capitis xxiii: *Ululate naves maris*; vel ut legunt septuaginta: *Naves Carthaginis*, inquit idem Hieronymus pro Carthagine in Hebræo scribi Tharsis, quod omnes similiter transtulerunt. Et Theodoretus super caput xxvii Ezechielem absolute docet quod apud Syros, et Hebræos Tharsis Carthago sit. Denique Anastasius Sinaita libro x hexameron ad illa verba Genesis III: *Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, meminit hujus Tharsis, quo Salomonis classis petebat, illamque docet esse Hesperiam, seu Hispaniam: « In libris, inquit, Regum invenimus naves Salomonis

singulis tribus annis venire in Tharsis, quæ est Hesperia regionis occidentalis.»

VIII. Ex quibus sanctorum, et antiquorum patrum dictis, manifeste constat fere omnes nomine Tharsis intelligere regionem aliquam, quæ respectu Palæstinæ, et Jerusalem, ubi Salomon regnabat, occidentalis sit. Nam sive Tharsum Ciliciæ accipiamus, sive Carthaginem Africæ (nunc Tunes) sive Hesperiam, aut Hispaniam, constat omnia ista loca pertinere ad mare Mediterraneum, quod respectu Palæstinæ occidentale est, et a littore Joppe, et Tyri, et Ascalonis usque ad fretum Gaditanum, et Herculis columnas tenditur. Nam quod nomine Tharsis Indica regio, quæ orientalis est respectu Palæstinæ intelligi nullo modo possit manifeste illa Hieronymi ratio evincit, quia invenimus apud Jonam prophetam, quod fugiens in Tharsis a facie Domini descendit in Joppen, et invenit navem euntem in Tharsis, et descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis. Constat autem Joppen portum esse maris Mediterranei, ut sumitur ex tertio libro Regum, capite v, et II Paralipomenon II, et ex omnibus auctoribus, et geographis manifestum est. Ergo si a Joppe navigabatur in Tharsis per mare Mediterraneum, non poterat Tharsis esse in regione Indiæ, quia per illud mare in Indiam navigari non potest, nisi immensa quadam, et insana navigatione, illisque temporibus inusitata, et incognita, vel saltem non frequentata per totum mare Mediterraneum in oceanum Atlanticum, deinde tota Africa circumnavigata per Bonæ spei promontorium iterum in Indiam tenderetur, quod certe illorum temporum nautis inauditum erat.

IX. Minus etiam probandum est nomine Tharsis, ut aliqui Hebræorum autumant, solum intelligen-

dum esse mare, seu pelagus ipsum absolute, et indefinite, non vero regionem aliquam, seu portum; nam cum expresse dicat Scriptura navigasse classem Salomonis in Tharsis, indeque sumpsisse aurum, et argentum, et simias, et pavones, manifestum est regionem aliquam, et non solum mare designari, nec enim e mari simiæ, et pavones aucupabantur, multo minus effodiebatur aurum, vel argentum e mari. Et navis illa, quam invenit Jonas euntem in Tharsis, utique portum aliquem petebat, et non solum in mare navigabat: alioquin quo navigaret si solum navigabat in mare, et non in portum aliquem? Denique III Reg. x dicitur, quod classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, ubi si nomen Tharsis significaret solum ipsum mare, vel pelagus absolute, et non aliquem portum, sive regionem, sensus Scripturæ esset, quod: Classis regis per mare ibat in mare, quam battologiam in sacris litteris admittere nefas est. Quare licet verum sit apud Hebræos nonnunquam Tharsis pro mare accipi, tamen ubi ponitur tamquam locus regionis, et portus, quo navigatio fit, ipsum mare significare non potest, sed determinatam aliquam regionem, uti necesse est accipere in hoc loco, ubi de classe Salomonis dicitur, quod: *Per mare ibat in Tharsis.*

X. Supposito ergo quod nomen Tharsis in præfata Salomonis navigatione, neque solum mare significat, neque Indicam, seu orientalem regionem, restat ex occidentilibus emporiis, quæ nomine Tharsis significari videntur, illud eligere, quod litteræ nostri textus veriori convenientia aptari potest. Ut autem ex dictis constat, triplicem invenimus urbem, seu regionem nomine Tharsis apud veteres signifi-

catam. Primo, apud Josephum Rhæticium, et Augustinum, aliosque ex antiquis Tarsum Ciliciæ, quæ in Asia est, unde ortus fuit Paulus: secundo, apud Augustinum, Hieronymum, et Theodoretum, et communem sententiam interpretum, Carthaginem nomine Tharsis intelligi vidimus, quæ est in Africa; tertio, apud Anastasium Sinaitam, nomine Tharsis Hesperiam, seu Hispaniam, quæ est in Europa designari ostendimus. Et alii quidem patres loquuntur generaliter de hoc nomine Tharsis, ut in pluribus aliis Scripturæ locis reperitur; solus vero Sinaita specialiter loquitur de Tharsis illo Salomonice classis, quod Hispaniam nominat, seu Hesperiam, et ideo illa nobis omnino præferenda est, quia aliis patribus non contradicit. Licet enim in aliis locis Scripturæ Carthaginiensis civitas illo nomine significetur, tamen in hoc loco ex libris Regum, et Paralipomenon, ubi agitur de Salomonis classe, neque Carthaginem, neque Tarsum Ciliciæ significari posse, evidenti videtur ratione convinci. Etenim tempore Salomonis Carthago nondum condita erat, et probabile est, quod neque Tarsus Ciliciæ, et dato quod esset condita, non quadrat illi navigatio illa Tharsica, de qua agimus.

XI. Utrumque non erit difficile demonstrare, nam quod attinet ad Carthaginem, a Didone illam conditam fuisse, sive in formam, et amplitudinem urbis provectam, antiqui omnes auctores conspirant, quidquid sit an oppidum aliquod eo loci antea fuerit Carhedon nominatum, quod postea Didonis opera, ac diligentia in Carthaginem exurrexit, de quo non contendo; certum quippe est civitatis formam, et magnificentiam, a Didone Carthaginem accepisse; Didonem autem Salomonis tempore, multo inferiori-

rem esse liquet. Josephus contra Appionem centum quadraginta tribus annis post extractum Salomonis templum, conditam a Didone Carthaginem, narrat: Appianus, et Trogius Pompeius, ut in ejus epitome libro xviii refert Justinus, septuaginta duobus annis ante urbem conditam, fuisse ædificatam a Didone Carthaginem ferunt. Constat autem Romam plusquam ducentis annis post Salomonem conditam fuisse, cum mille et triginta annis Salomon præcesserit Christi adventum, Romanæ autem urbis fundatio septingentis quinquaginta uno. Quare nullo modo Salomonica classis, quæ in Tharsis navigabat, Carthaginem petiisse credenda est, quæ tanto post Salomonem tempore, vel ædificata, vel in civitatis, et emporii celebritatem est provecta.

XII. Quod attinet ad Tarsum Ciliciæ, neque tempore Salomonis fuisse conditam, licet in tam longa antiquitate historia caliget, non levis tamen testis est Athenæus, qui libro xii, ex Aristobuli testimonio docet a Sardanapalo fuisse ædificatam. Quod si verum est, manifeste deducitur longe post Salomonis tempora Tarsum istam exortam, cum Sardanapalus tempore Ezechiæ fuerit, quando Dejoces, seu Arbaces ejus præfectus in Medorum regem ab ipso deficiens, et rebellans electus est. Et ut fuerit, certe in Tarsum Ciliciæ non potuisse navigare classem illam, nec tanto instrui apparatu, ut semel in tribus annis eo tenderet, inde quivis prudens conjectare merito potest, quod Scriptura Tharsicam navigationem tamquam magnum aliquod, et inusitatum opus, et longo, ac difficili mari emensam significat, mercesque non vulgares, nec communes, sed Palæstinæ novas, et inusitatas attulisse narrat: at si in Tarsum Ciliciæ navigaret, cum ad Palæstinæ latus

in ultimis Asiæ minoris finibus sita sit, et vix octo aut quindecim dierum cursu a littore Palæstinæ eo navigari possit, ut constat ex tabulis geographicis, quomodo persuaderi possumus ad tam brevem navigationem classem trium annorum spatio indiguisse, aut inde merces asportasse, quæ Palæstinæ essent incognitæ, cum ita ipsi Palæstinæ adjacens sit Ciliciæ provincia, quantum nostræ huic regioni Bœtica, vel Lusitanica provincia propinqua est. Denique Tarsus Ciliciæ nulla auri, aut argenti abundantia celebris apud antiquos scriptores habetur; unde omni destituimur principio ad probabiliter fundandum Tharsis illud, quo Salomonis classis navigabat, fuisse Tarsum Ciliciæ.

XIII. At fuisse Tartessum antiquam Hispaniæ, quot convenientiæ, quam mirificæ correspondentiæ commendant, et evincunt? In primis in hujus sententiæ favorem paucis abhinc annis vexillum erexit Goropius Becanus in septimo libro suorum Hispanicorum, de Hispaniæ gloria in hac parte feliciter, et optime meritis. Secutus est Ludovicus Nonius cap. xii Hispaniæ; Joannes Baptista Suarez lib. i antiquitatum Gaditanarum, cap. iv; Forerius in illud Isaïæ xxiii: *Filia Tharsis non est cingulum ultra tibi*; Soto major in Cantica ad illa verba: *Manus ejus tornatiles plenæ hyacinthis*, seu plenæ Tharsis; Puente lib. iii monarchiæ, cap. vii; Ribera in primum caput Jonæ, num. xii; Pineda lib. iv de rebus Salomonis per multa capita; Bozius lib. xv de signis Ecclesiæ, cap. xviii; Vivar in Flavium Dextrum circa annum Christi 66. Nec dissentit Ambrosius Morales, nobilis Hispanicarum historiarum indagator, qui in verbo Sagunto folio 73, scribit in ruinis veteris Sagunti, inventum lapidem